

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ - ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ
(Β΄ Λυκείου)

Συνοπτική παρουσίαση της Τουρκοκρατίας
(1571 – 1878)

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ (1571- 1878)

Εισαγωγή

Η περίοδος της Τουρκοκρατίας υπήρξε άλλος ένας κομβικός σταθμός στην μακράν ιστορική διαδρομή της Κύπρου. Το πέρασμα από τους Βενετούς στους Τούρκους καλλιέργησε αρχικά στους Κυπρίους την ελπίδα για περιορισμό της δυστυχίας τους. Σε σύγκριση μάλιστα με την περίοδο της Φραγκοκρατίας και της Βενετοκρατίας, οι Οθωμανοί παραχώρησαν προνόμια στους Κύπριους (κατάργηση δουλοπαροικίας, αναγνώριση της Εκκλησίας ως θεσμού που ασκεί **θρησκευτική και πολιτική εξουσία**, παροχή δικαιώματος ιδιοκτησίας κ.ά.), τα οποία διαμόρφωσαν προϋποθέσεις επιβίωσης του ελληνισμού και της Ορθοδοξίας στην Κύπρο.

Παρόλα αυτά, η κατάσταση μετά τα πρώτα ήπια χρόνια σταδιακά εκτραχύνεται και εξελίσσεται σε μια ιδιαίτερα δύσκολη περίοδο για τον ελληνισμό της Κύπρου εξαιτίας:

- **αυθαιρεσιών** των τοπικών διοικητών – τυράννων όπως του Τζηλ Οσμάν
- **βαριών φορολογιών** (χαράτσι, φόρος της δεκάτης κτλ.)
- συχνών **φυσικών θεομηνιών** (σεισμοί, ανομβρίες, ακρίδες, επιδημίες κτλ.)
- **ανταρσιών** αρκετών διοικητών όπως το κίνημα του Μεχμέτ αγά Βογιατζίογλου.

Η μεγαλύτερη ίσως δοκιμασία για τον ελληνισμό της Κύπρου ήταν η σφαγή που άρχισε την **9^η Ιουλίου 1821** (κράτησε ένα περίπου μήνα) και η οποία είχε ως αποτέλεσμα τη θανάτωση αρχιερέων, κληρικών και λαϊκών.

Από τα πρώτα χρόνια της περιόδου υιοθετήθηκε στην Κύπρο ένας σημαντικός θεσμός, αυτός της **δραγομανίας**, ο οποίος εγκαταλείφθηκε μετά το 1821, εξαιτίας της έκρηξης της Ελληνικής Επανάστασης και των όσων ακολούθησαν. Ο πιο γνωστός δραγομάνος (διερμηνέας) ήταν ο **Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος**.

Από την αρχή της περιόδου της Τουρκοκρατίας παρατηρείται μια σταδιακή μείωση του ελληνικού πληθυσμού της Κύπρου. Παράλληλα, αρχίζει να δημιουργείται και ο **πρώτος πυρήνας της μουσουλμανικής κοινότητας στο νησί**.

Από το 18ο αιώνα και μετά αρχίζει η παρακμή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και αντίστροφα μια περίοδος ακμής του κυπριακού ελληνισμού, η οποία γίνεται εντονότερη κατά τα τελευταία πενήντα χρόνια της περιόδου.

Η περίοδος της Τουρκοκρατίας τερματίστηκε στις 12 Ιουλίου 1878, μετά την υπογραφή της μυστικής αμυντικής συμφωνίας μεταξύ της Αγγλίας και της Τουρκίας, στα παρασκήνια του **Συνεδρίου του Βερολίνου**. Από την ίδια στιγμή ξεκινά για την Κύπρο μια άλλη περίοδος, αυτή της Αγγλοκρατίας, η οποία διάρκεσε μέχρι το 1960, οπότε και η Κύπρος ανακηρύχθηκε πλέον σε Ανεξάρτητη Δημοκρατία, με βάση τις συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου.

2. Ιστορικά γεγονότα

Η τουρκική πολιτική υπήρξε αρχικά σχετικά ήπια για τους Κυπρίους. Η πρόθεση των Τούρκων για διατήρηση ήρεμου κλίματος, συνοδεύτηκε μάλιστα από κάποιες ενέργειες, που ήταν θετικές γι' αυτούς όπως:

- **κατάργηση της δουλοπαροικίας**
- **παροχή δικαιώματος κατοχής γης**
- **παροχή προνομίων στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου.**

Η ήπια στάση των Τούρκων, οφειλόταν ίσως στο φόβο μήπως η Δύση αναλάβει κάποια εκστρατεία απελευθέρωσης της Κύπρου. Ο φόβος αυτός δεν ήταν αβάσιμος, αφού όντως οι Κύπριοι στράφηκαν από τα πρώτα χρόνια της Τουρκοκρατίας προς τη Βενετία και τον οίκο της Σαβοΐας ζητώντας βοήθεια (Η Σαβοΐα είναι περιοχή της ΝΑ Γαλλίας κοντά στα σύνορα Ιταλίας και Ελβετίας. Από το 1032 μ.Χ. μέχρι το 1860 προσαρτήθηκε στο γερμανικό στέμμα και κατοικήθηκε από πολλούς βασιλικούς οίκους. Το 1860 δόθηκε από την Ιταλία στη Γαλλία).

Σταδιακά, όμως, ο λαός της Κύπρου υφίστατο μεγάλη καταπίεση και φοβερή οικονομική εκμετάλλευση από τους πασάδες και τους άλλους Τούρκους αξιωματούχους. Η κατάσταση αυτή ώθησε τους Κύπριους να στείλουν αντιπροσωπεία (Αμμοχωστιανών) στην Πύλη, για επίσημη διεκδίκηση των υποσχέσεων που είχε δώσει σ' αυτούς ο Λαλά Μουσταφά. Τελικά, ο Βεζύρης Μεχμέτ πασά Σοκόλοβιτς επικύρωσε όλα τα προνόμια που είχε υποσχεθεί ο Λαλά Μουσταφά και τα οποία θα ίσχυαν για όλους τους Κυπρίους.

Προνόμια

1. Ελεύθερη άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων των Ορθόδοξων Χριστιανών.
2. Κατάργηση της Λατινικής Εκκλησίας και αποστέρηση του δικαιώματος των Λατίνων να κατέχουν ακίνητη ιδιοκτησία στο νησί.
3. Δικαίωμα εξαγοράς των μοναστηριών που είχαν καταληφθεί από τους Τούρκους.
4. Δικαίωμα να αγοράζουν και να κατέχουν γη, σπίτια και υποστατικά και να τα μεταβιβάζουν στους κληρονόμους τους.
5. Δικαίωμα στους κατοίκους της Αμμοχώστου να διατηρούν τα σπίτια της πόλης τους.

Από τα πρώτα χρόνια της Τουρκοκρατίας σημειώνονται στην Κύπρο εξεγέρσεις. Η σημαντικότερη εξέγερση ήταν αυτή που ξέσπασε την πρώτη δεκαετία του 17^{ου} αι. με αρχηγό το Βίκτωρα Ζεμπετό και η οποία κατεστάλη από τους Τούρκους. Στα τελευταία πενήντα χρόνια της Τουρκοκρατίας σημειώνονται άλλες τρεις εξεγέρσεις με ηγέτες το Νικόλαο Θησέα, το λινόβάμβακο (κρυπτοχριστιανό) Τούρκο Γκιαούρ ιμάμη και τον καλόγερο Ιωαννίκιο, που στην ουσία ήταν κοινωνικές διαμαρτυρίες, με αφορμή την καταπιεστική φορολογία που είχε επιβληθεί από τους Τούρκους.

Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

Η έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 βρίσκει στον αρχιεπισκοπικό θρόνο της Κύπρου τον Κυπριανό, ο οποίος είχε, εκ των προτέρων, ενημερωθεί από μέλη της Φιλικής Εταιρείας, για την προετοιμαζόμενη Επανάσταση. Μάλιστα ο ίδιος ο Κυπριανός καθώς και άλλοι Κύπριοι, φαίνεται ότι είχαν μνηθεί στη Φιλική Εταιρεία. Γενικά, όμως, θεωρήθηκε ότι η Κύπρος δεν μπορούσε να εμπλακεί ενεργά στην Ελληνική Επανάσταση γιατί:

1. Βρισκόταν πολύ κοντά στα τουρκικά παράλια, μικρασιατικά και συριακά, και σε μεγάλη απόσταση από την Ελλάδα. Συνεπώς, η Τουρκία θα μπορούσε να μεταφέρει εύκολα και γρήγορα στρατιωτικές ενισχύσεις, για να καταπνίξουν οποιαδήποτε εξέγερση, γεγονός που θα είχε ολέθριες συνέπειες για τον πληθυσμό του νησιού.
2. Δε διέθετε ναυτικό και επιπλέον οι κάτοικοι στερούνταν πολεμικής πείρας και επαρκούς εξοπλισμού.

Για τους πιο πάνω λόγους αποφασίστηκε η Κύπρος να μην επαναστατήσει αλλά «...να προσφέρει χρήματα ή τροφές, όσας δυνηθεί». Βεβαίως, η εξέλιξη των γεγονότων κατέδειξε ότι η συμβολή της Κύπρου στην Επανάσταση του 1821 δεν περιορίστηκε μόνο στο οικονομικό – υλικό μέρος, αλλά και σε έμπρακτη συμμετοχή αρκετών Κυπρίων στο πλευρό των Ελλήνων πολεμιστών. Μαρτυρείται η συμμετοχή των αδελφών Νικόλαου και Θεοφύλακτου Θησέα, του Μιχαήλ Κυπραίου, του Ιωάννη Φραγκούδη, του Γεώργιου Φιλίππου, του Χαράλαμπου Μάλη και άλλων.

Σημαντική συνεισφορά είχε και ο Κύπριος λόγιος Ιωάννης Καρατζάς, ο οποίος υπήρξε συνεργάτης του Ρήγα Βελεστινλή και θανατώθηκε μαζί του το 1798.

Με την έκρηξη της Επανάστασης στη Μολδοβλαχία και στην κυρίως Ελλάδα, οι Τούρκοι ανησύχησαν μήπως το κίνημα μεταδιδόταν και στην Κύπρο. Οι ανησυχίες τους ενισχύθηκαν όταν έπεσαν στα χέρια τους επαναστατικές προκηρύξεις, που έφερε στην Κύπρο ο αρχιμανδρίτης Θεοφύλακτος ή Θεόφιλος Θησεύς, συγγενής του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού. Αυτό έδωσε αφορμή στον Τούρκο διοικητή Κουτσιούκ Μεχμέτ να προχωρήσει σε αποπλισμό των Κυπρίων και να ζητήσει στρατιωτικές ενισχύσεις, προκειμένου να αποτρέψει πιθανές επαναστατικές ενέργειες. Επίσης, ζήτησε την έγκριση καταλόγου με 486 ονόματα προκρίτων και ανώτερων κληρικών για να τους εκτελέσει. Μετά τις επιτυχίες των Ελλήνων επαναστατών ο Σουλτάνος πείθεται και εγκρίνει τις εκτελέσεις.

Έτσι στις 9 Ιουλίου 1821 άρχισαν οι συλλήψεις και εκτελέσεις επισκόπων και προκρίτων. Ανάμεσα στα πρώτα θύματα ήταν ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός και οι Μητροπολίτες Πάφου Χρύσανθος, Κιτίου Μελέτιος και Κυρηνείας Λαυρέντιος. Τη θανάτωση των αρχιερέων ακολούθησαν σφαγές και άλλων κληρικών και λαϊκών, 470 περίπου, οι οποίες κράτησαν για ένα περίπου μήνα.

Τα γεγονότα της 9^{ης} Ιουλίου και τον ηρωισμό του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού παρουσιάζει στο ποίημα του «Ενάτη Ιουλίου του 1821» ο Βασίλης Μιχαηλίδης.

Απόσπασμα από την "Ενάτη Ιουλίου 1821" του Β. Μιχαηλίδη.

"- Πίσκοπε, γιό την γνώμην μου ποιτὲ δεν ἔην ἀλλάσει,
τῆ ὅσα ἤξι αν πεις μεν θαρρευτείς πως εν να σου κατέφα,
ἔχω στον λουν μου, πίσκοπε, να εφόξω, να κρεμμύσω,
τῆ αν εμπορώ που τους Ρωμηούς τη Τζυπρον να παυ εφέφα
τῆ ακόμα αν εμπορείς τον κόσμο να γυρίσω,
ἔθεν να σφάξω τοις Ρωμηούς φυδὴν να μεν αφήσω.
- Η Ρωμηοσύνη ἐν' φιλή συνότζαρη του κόσμου,
κανένας δεν εμρέθηκεν γιν να την ε-ξηλείφει,
κανένας, γιατί ἔθέπει την που τα ἔφα; ο Θεός μου,
Η Ρωμηοσύνη εν να χαθεί, ὄντας ο κόσμος λείφει!

Σφάξε μας σούλους τῆ ως γενεί το γοῖμαν μας αὐλότζιν,
καμε τον κόσμο ματζελεϊόν τῆαι τοις Ρωμηούς τρουύλλια,
αμμά ἔερε πως ὕλντρων ὄντας κοπεϊ καβάτζιν
τριγύσου του πετάσσουνται τρακόδια παραπούλια.
Το ἔνιν αντάν να τρώ ἔτην γην, τοῦει την γην θαρκέται
μα πάντα τῆϊνον τρώεται τῆαι τῆϊνον καταλυέται.
Εἰσὶ πολλά πικρόντερος, ὅμως αν θεν να σφάξεις
σφάξε τους λας που πολεμοῦν ἀλλοῦ αρματομενοι.
Εμὸς με δέρκα ὀφτζαίρα γιατί να μας πειράξεις,
ποι μαστον δίχως ἄρματα, ἔξ εἰμαστον νεπομένο;"

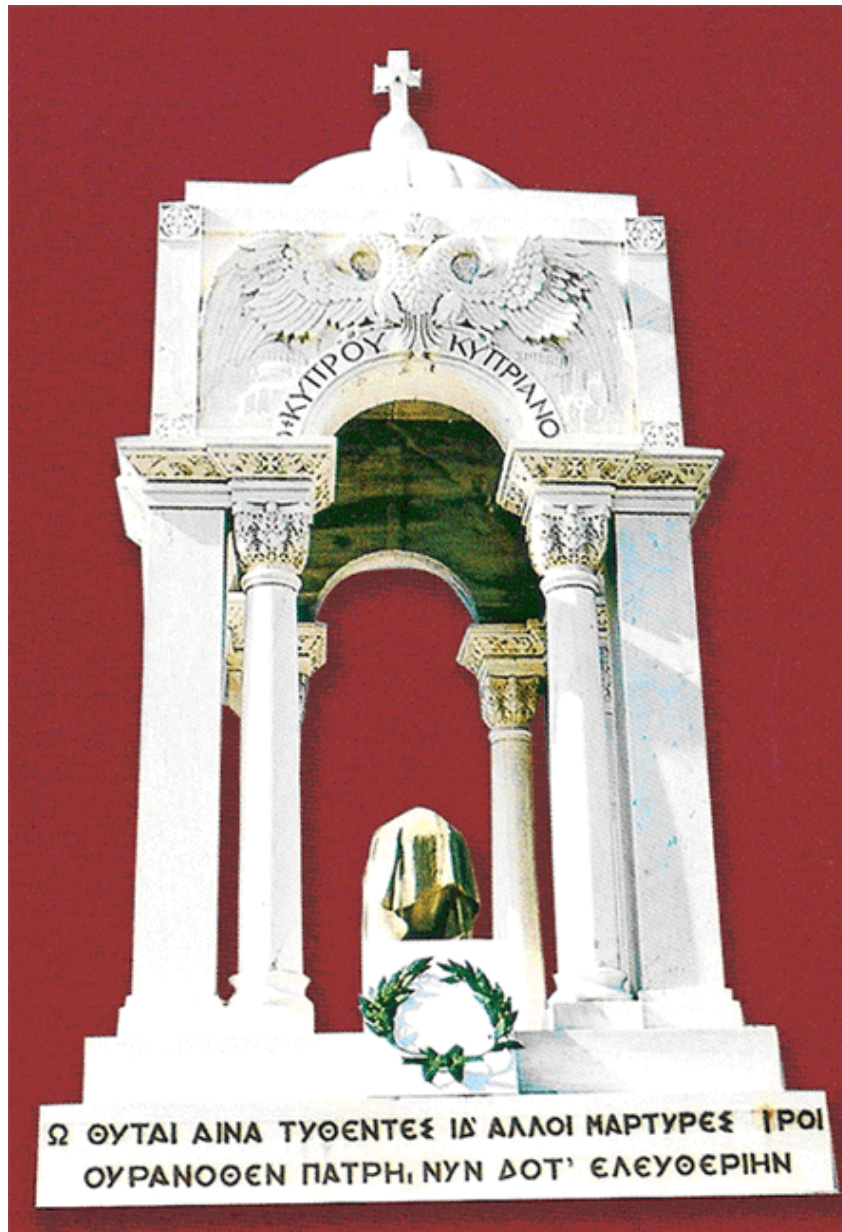
Τότες ο Μουσελλίμ-αγάς εμῆλωσεν το δειν του,
τῆ εἶδεν τον μ' ἔνον δειν γλυτζίν τῆ αννοῖει τῆαι λαλεῖ του:
"Ο, η παθθαίν' ο ἀνθρωπος εν' που την τζεφαλην του
του βρέλμου που το σποῖν ποσπάζετ' η ζωῆ του"
τῆαι ἔου αν εἶσαι βρένμιος ποσπάξεις τη ζωῆν σου.
Μουῶλλωσε τῆαι καταλαβα πριχού να πεις το ἔπεν σου
μεν μάδουσαι την θαλασσαν να την ε-ξηνηλήσεις,
ὄδικα λόγια μεν χάννεις τῆαι αρκείεις εις την δουλεῖ σου"
που ἔλιν με το φυσημαν μπορεῖς να τον ε-σβήσεις;
Φύναξε του τζελλάνη σου, σασ' την κρεμμασταρκάν σου!

.....
Τότες, Αρχιεπίσκοπος εμῆλωσεν το δειν του
στον ουρανόν, τῆ εφάνησαν τα εμῶδικα του κλαμένα
εφάνην πως ἐπρόνησεν που μέσα στην φυδὴν του,
τῆ εἶπεν τα τούντα δικα λόγια με δικα δειῖη καμένα:
"Θεε που νάκραν δεν ἔσαις ποτὲ στην καλοσύνην
λυπήθου μας τῆαι ἔῶσε προν χαράν στην Ρωμηοσύνην",
τῆ ετρεξασιν τα δρώματα ἀπού το πρόσωπόν του,
ἀπού του ἡλιου την πολλῆν την καφερήν την αὔραν
τῆ εβόλαν την ουρτοηλεϊάν ουτῆς εις τον λαμόν του
τῆαι τῆαι την ετελειώσασιν το κάσπα που ταῦσαν."

.....
τῆ ελαχταρούσαν τα κορμά τῆαι οι τζεφαλάδες μέσα.
Τὸ ματζελεϊόν που γίνηκεν τῆαι οι Τούρτζ ελοπηθηκαν,
δεν εἶδεν πλάσμα πον' εἶπεν ἀπού κερκίς: ἐν' κοῖμαν.
Ακοῦε την εις τον μναρέν δειῖς τῆ εποσπαστήκαν,
τῆ εφασαιν τῆαι ἀρῆκαν τους δίχως θαρκείων τῆαι μνήρα."

.....
(Ανθολογία Κυπριακῆς Λογοτεχνίας, (1986),
εκδόσεις Χρ. Ανδρέου, τόμ. Α', σσ. 187 - 188, 199)

Σε μασωλείο (μεγαλοπρεπές ταφικό μνημείο που έχει μορφή ναΐσκου ή σύνθετου οικοδομήματος), που βρίσκεται πίσω από την εκκλησία της Φανερωμένης στη Λευκωσία, τοποθετήθηκαν το 1930 τα οστά των αρχιερέων, που αρχικά είχαν ταφεί στον περίβολο της .

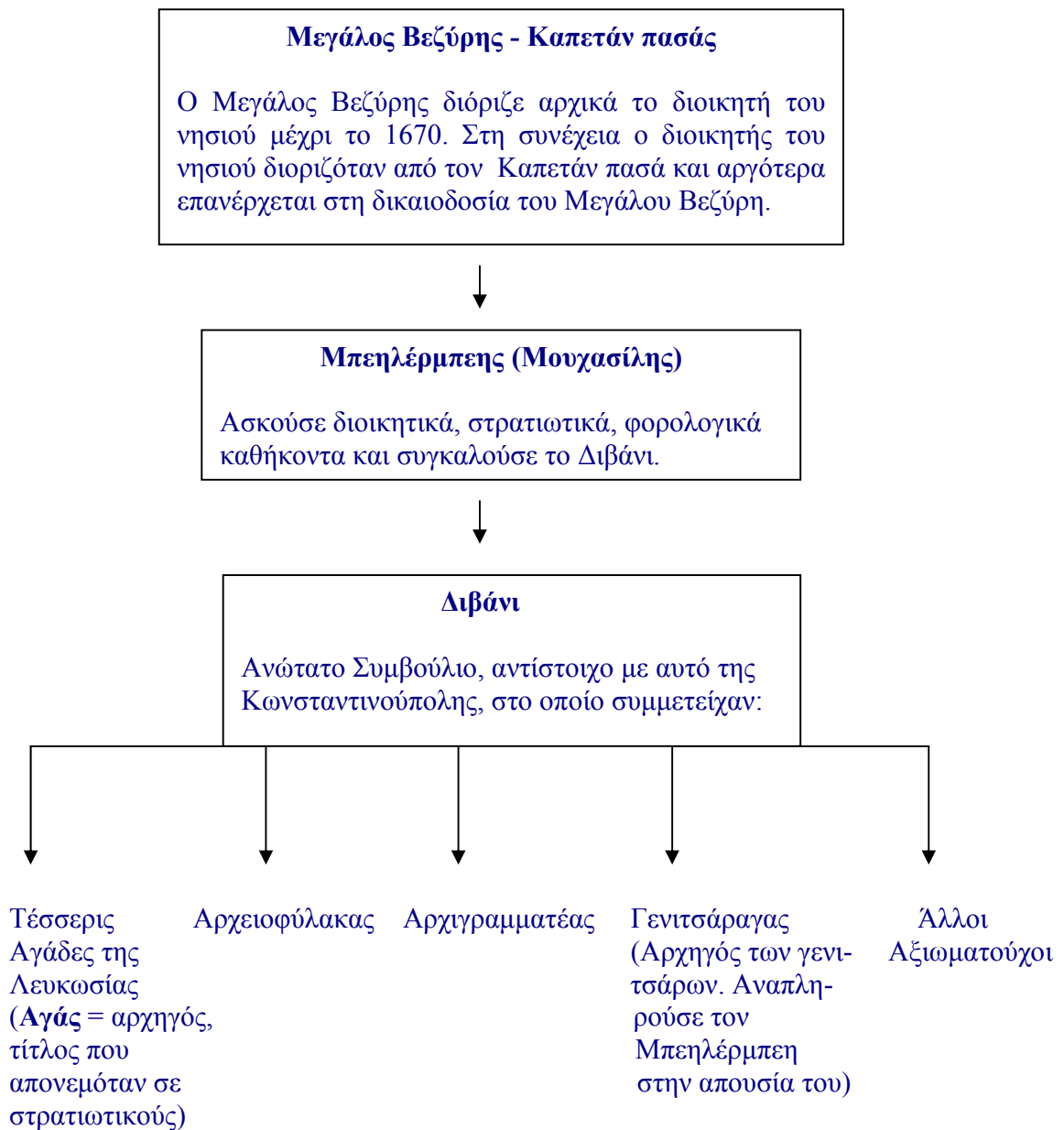

Το μασωλείο της Φανερωμένης

(Ω εσείς οι θύτες, που κάνατε μια ένδοξη θυσία, κι εσείς οι άλλοι ιεροί μάρτυρες, δώστε τώρα στην πατρίδα μας από τον ουρανό ελευθερία)

Λόγω της έντασης μερικοί Κύπριοι κληρικοί και λαϊκοί κατόρθωσαν να διαφύγουν στο εξωτερικό με τη βοήθεια ξένων προξένων. Συγκέντρωση λαϊκών και κληρικών που έγινε στη Ρώμη στις 6 Δεκεμβρίου 1821 εξέδωσε προκήρυξη με την οποία καταδικάζονταν οι τουρκικές βιαιότητες στην Κύπρο και διακηρυσσόταν η απόφασή τους να αγωνιστούν για την απελευθέρωση της πατρίδας τους. Αργότερα, Έλληνες Κύπριοι, κληρικοί και λαϊκοί, απέστειλαν επιστολές προς τον Καποδίστρια με τις οποίες ζητούσαν να περιληφθεί η Κύπρος στο ελληνικό κράτος.

3. Διοικητικό σύστημα

Καδήδες

Ήταν ιεροδικαστές των διοικητικών περιφερειών (κατηλίκια) της Κύπρου.

Γεροντικά Συμβούλια

Θεσμός της τοπικής Αυτοδιοίκησης, που αφορούσε τις Κοινότητες. Πρόεδρος των Ελληνικών Συμβουλίων ήταν ο Πρωτόγερος και των Τουρκικών ο Μουχτάρης.

Θεσμός Δραγομανίας

Θεσμός που εφαρμόστηκε στην Κύπρο από την αρχή της Τουρκοκρατίας. Ο δραγομάνος (διερμηνέας) ήταν ο σύνδεσμος μεταξύ των Ελλήνων και των Τούρκων για φορολογικά και διοικητικά θέματα. Συνήθως, διοριζόταν από την Πύλη. Σταδιακά αποτέλεσε την κυριότερη, μετά τον πασά, πηγή πολιτικής εξουσίας στην Κύπρο. Ο σημαντικότερος από τους Δραγομάνους ήταν ο Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος.

Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος

Γεννήθηκε στην Κρήτου Τέρρα της Πάφου στα μέσα του 18^{ου} αι. Ήταν ο πιο σημαντικός από τους δραγομάνους της Κύπρου. Διορίστηκε στη θέση αυτή το 1779/80. Είχε μεγάλη οικονομική ευρωστία και απέκτησε αξιόλογη πολιτική δύναμη (ήταν υπόλογος μόνο έναντι της Υψηλής Πύλης). Προσπάθησε να ανακουφίσει τους υπόδουλους Έλληνες της Κύπρου και διέθεσε μεγάλο μέρος της περιουσίας του για αγαθοεργίες και γενικότερα για την προστασία των Ορθόδοξων Χριστιανών. Ανάμεσα στις σημαντικές δωρεές του ήταν το κτίσιμο δύο εκκλησιών αφιερωμένων στον Αγ. Γεώργιο, στην Αγλαντζιά και στην Αθαλάσσα, που σώζονται μέχρι σήμερα. Έπεσε θύμα του μίσους και των μηχανορραφιών των αντιπάλων του και αποκεφαλίστηκε στην Κωνσταντινούπολη στις 31 Μαρτίου 1809.

4. Εκκλησία

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας η Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου επανακτά τα προνόμια που είχε απωλέσει επί Φραγκοκρατίας και Βενετοκρατίας. Αναγνωρίζεται το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Κύπρου καθώς και οι Κύπριοι ως Ορθόδοξοι. Αποκαταστάθηκε, επίσης, το δικαίωμα των Ελλήνων Επισκόπων να εκλέγονται στο Αρχιεπισκοπικό αξίωμα που είχε καταργηθεί το 1260 με τη Βούλα του Πάπα Αλέξανδρου Δ'. Επίσης, ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου αναγνωρίστηκε ως ισότιμος με τους άλλους Ορθόδοξους Πατριάρχες.

Τα προνόμια που παραχωρήθηκαν στην Εκκλησία της Κύπρου της επέτρεψαν να διαδραματίσει καθόλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας σημαντικότατο ρόλο στη θρησκευτική, πολιτική και οικονομική ζωή του τόπου (εθναρχικός ρόλος). Στα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας πέτυχε να συσπειρώσει το λαό γύρω της και να τον αναβαπτίσει στα θρησκευτικά και εθνικά ιδεώδη. Αυτό επιτεύχθηκε και μέσα από τα σχολεία που ίδρυσε καλλιεργώντας την εθνική ιδεολογία. Κατά τα τελευταία περίπου 50 χρόνια της Τουρκοκρατίας γίνεται ο κύριος φορέας – εκφραστής του ενωτικού κινήματος (Ενωση Ελλάδας - Κύπρου). Το ενωτικό κίνημα ενισχύθηκε αργότερα, μετά την επιστροφή στην Κύπρο των Κυπρίων που έλαβαν μέρος στην Ελληνική Επανάσταση του 1821 και νέων, που είχαν φοιτήσει σε Σχολές της Ελλάδας. Αρκετοί από αυτούς υπήρξαν οι πρώτοι πολιτικοί ηγέτες του κινήματος που σταδιακά έβρισκε μεγάλη λαϊκή απήχηση.

Σημαντικές προσωπικότητες από το χώρο της Ορθόδοξης Εκκλησίας

A. Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός

Έζησε πολλά χρόνια στη Βλαχία, όπου πήρε καλή μόρφωση και επηρεάστηκε από τις ιδέες του Διαφωτισμού. Οι ιδέες αυτές είναι εμφανείς στις προσπάθειές του για ανάπτυξη των Γραμμάτων στην Κύπρο καθώς και στον τρόπο με τον οποίο οργάνωσε την Ελληνική Σχολή, που ίδρυσε στη Λευκωσία απέναντι από την Αρχιεπισκοπή. Στη Σχολή αυτή εισήγαγε νέες μεθόδους διδασκαλίας. Αργότερα η εν λόγω Σχολή εξελίχθηκε στο Παγκύπριο Γυμνάσιο (1893). Ο Κυπριανός φρόντισε να ιδρύσει παρόμοιο Σχολείο και στη Λεμεσό. Επίσης φρόντισε να βελτιώσει τα οικονομικά της Εκκλησίας. Τέλος, επιδιόρθωσε ναούς και τους εξόπλισε με βιβλία, σκεύη, εικόνες κτλ.

B. Αρχιμανδρίτης Κυπριανός

Διακρινόταν για τη μόρφωσή του. Είναι ο μοναδικός ιστορικός σε όλο τον τουρκοκρατούμενο Ελληνισμό. Σημείο αναφοράς για την Ιστορία της Κύπρου αποτελεί το βιβλίο του «Ιστορία Χρονολογική της Νήσου Κύπρου» που εκδόθηκε 1788.

Γ. Νεόφυτος Ροδινός

Από τους σημαντικότερους λόγιους κληρικούς του Ελληνισμού. Έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στο εξωτερικό. Αγωνίστηκε για την προώθηση της ελληνικής Παιδείας, γιατί πίστευε ότι πάνω στην Παιδεία θα στηριζόταν το μέλλον του ελληνισμού.

Μέσα από τα έργα του προσπαθεί να αναδείξει το λαμπρό ιστορικό παρελθόν της Κύπρου και να υποστηρίξει το αίτημα για ελευθερία. Πρωτοπόρησε και στον τομέα της γλώσσας καθώς έγραφε στην καθομιλουμένη της εποχής του.

5. Κοινωνία

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία προσπάθησε από την αρχή, με κάποια μέτρα, να βελτιώσει την κατάσταση των Κυπρίων. Τελικά, τα μέτρα αυτά, παρόλο που θεωρούνταν ευνοϊκά για τους Κυπρίους, δεν απέδωσαν λόγω, μεταξύ άλλων, της ανικανότητας και της διαφθοράς των διοικητικών οργάνων των Τούρκων.

Οι Τούρκοι κατήργησαν τις κοινωνικές τάξεις που υπήρχαν από την εποχή της Φραγκοκρατίας, ενώ οι Κύπριοι έγιναν πολίτες δεύτερης κατηγορίας και ονομάστηκαν ραγιάδες. Καθολικοί και ορθόδοξοι Χριστιανοί εξαναγκάζονται να εξισλαμιστούν. Από τα πρώτα χρόνια της Τουρκοκρατίας εγκαθίσταται στο νησί μικρός αριθμός Τούρκων στρατιωτών και εποίκων από τη Μ. Ασία. Αυτοί αποτέλεσαν τον πρώτο πυρήνα της Τουρκοκυπριακής κοινότητας στο νησί. Σταδιακά ο αριθμός τους αυξήθηκε, καθώς εντάχθηκαν σε αυτούς εξισλαμισμένοι Χριστιανοί της Κύπρου. Ταυτόχρονα, οι δυσβάστακτες φορολογίες που επιβάλλονταν στα άτομα, στη γη, στην εργασία (φόρος της δεκάτης, χαράτσι, άλλοι έκτακτοι φόροι) αλλά και οι ανομβρίες, συνέτειναν στη μετανάστευση τμήματος του κυπριακού πληθυσμού.

6. Τέχνη

Από την αρχή της Τουρκοκρατίας και με την αποκατάσταση της Ορθόδοξης Εκκλησίας, άρχισε η ανοικοδόμηση ορθόδοξων ναών. Γενικά, όμως, η τουρκική κατοχή ήταν ανασταλτικός παράγοντας για την εξέλιξη της βυζαντινής ζωγραφικής και της αγιογράφησης εικόνων στην Κύπρο.

Σε ό,τι αφορά την αστική αρχιτεκτονική, σημαντικό δείγμα αποτελεί το κονάκι του Κύπριου δραγομάνου Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου στη Λευκωσία.

Το αρχοντικό του Δραγομάνου της Κύπρου Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου

Σημεία αναφοράς αποτελούν επίσης τα τζαμιά και οι τεκκέδες, χώροι λατρείας των Οθωμανών. Ο γοθτικός ναός της Αγίας Σοφίας στη Λευκωσία, όπως και ο ναός του Αγίου Νικολάου στην Αμμόχωστο μετατράπηκαν σε τζαμιά. Κτίστηκαν επίσης και νέα τζαμιά όπως του Μπαϊρακτάρη στη Λευκωσία. Στη Λάρνακα συναντούμε τον Τεκκέ Χαλά Σουλτάν Τεκκέ προς τιμή της Ουμ Χαράμ.

Είναι γεγονός ότι ήταν μεγάλη η αδιαφορία που επιδείκνυε η τουρκική κυβέρνηση στην Κύπρο για κατασκευή κοινωφελών έργων. Το μοναδικό μεγάλο κοινωφελές έργο που κατασκευάστηκε κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας ήταν το υδραγωγείο της Λάρνακας, που ήταν πρωτοβουλία του Αμπού Μπεκήρ (1750), του οποίου η διακυβέρνηση υπήρξε το μόνο φωτεινό διάλειμμα κατά την περίοδο αυτή.

Το υδραγωγείο «**Καμάρες**» της Λάρνακας (Γκραβούρα του 1878)

Τέλος, συναντούμε κτίρια δημόσιας χρήσης όπως Χάνια (είδος πανδοχείων προς εξυπηρέτηση των ταξιδιωτών) και λουτρά (χαμάμ). Σημαντικά λουτρά στη Λευκωσία είναι το Ομεριέ.

Οι συνοπτικές σημειώσεις στηρίχθηκαν στα πιο κάτω βιβλία:

1. Ιστορία της Κύπρου, Μεσαιωνική – Νεότερη (1192 - 1974), Υπηρεσία Αναπτύξεως Προγραμμάτων, Λευκωσία 1999
2. Ιστορία της Κύπρου για το Γυμνάσιο, Υπηρεσία Αναπτύξεως Προγραμμάτων, Λευκωσία 2002
3. Το Αρχοντικό του Δραγομάνου της Κύπρου Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου, Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζίης Κύπρου, Λευκωσία 1991